

1–2 жовтня 2021 року / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 108–110.

6. Демченко Ю. Чому після рішення ВС будь-який правочин щодо відчуження майна може бути підданий сумніву та оскаржений. *Закон і бізнес*. 25.09–01.10.2021. URL: <https://zib.com.ua/ua/149142.html>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-15>

ПРИНЦИП ДОБРОЇ ВОЛІ (BONA FIDE) В КОНТЕКСТІ ВОЛОДІННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ

Савченко В. О.

ORCID ID: 0000-0001-7104-3559

кандидат юридичних наук, доцент,

науковий співробітник Оксфордського університету

м. Оксфорд, Великобританія;

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Принцип доброї волі (*bona fide*) у договірному праві є далекоюсяжним визнанням прав, набутих стороною добросовісно, навіть якщо дія, що створює таке право, не відповідає наміру учасника правовідносин [1, с. 41]. В широкому розумінні, цей принцип ґрунтується на двох складових: 1) виникнення у особи прав та обов'язків навіть якщо це виходить з її дій, а не волі; 2) добросовісна поведінка та сумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків. Протилежністю цього принципу є *mala fides*, який обґрунтовує неможливість відповідати за свої дії через хибність судження, як наслідок не відповідного психічного або морального стану. *Bona fide* це чесний намір діяти, не отримуючи нечесної переваги над іншою особою, або виконання обов'язків навіть якщо деякі юридичні нюанси не виконано [2]. Цей принцип має фундаментальне значення для виникнення права володіння чужим майном, яке стає легітимним лише при дотриманні нормативних вимог.

Наприклад, якщо право володіння виникає на підставі договору, то необхідною вимогою є укладання правочину з дотриманням принципів та норм права. Якщо право володіння виникає без згоди власника, то володілець може бути добросовісним або ні. Саме завдяки

принципу доброї волі ми можемо провести кваліфікацію такого володіння.

Якщо особа знайшла загублену річ, вона зобов'язана негайно повідомити про це особу, яка її загубила, або власника речі і повернути знайдену річ цій особі [3, ч. 1 ст. 337]. В цьому випадку, така особа стає фактичним володільцем, але право на володіння, як підстава подальшого виникнення права власності, виникне лише при дотриманні нормативних вимог. Принцип *bona fide* виступить мірою визначення, чи є особа добросовісним володільцем.

Фактичне володіння не передбачає автоматичного виникнення права володіння, адже може бути не правомірним. Якщо воля власника не була направлена на передачу прав, фактичне володіння можна кваліфікувати як не правомірне. У випадку крадіжки або пограбування, воля власника не направлена на перехід прав, що створює підстави для кримінальної відповідальності. Така ситуація не породжує права на чуже майно.

У разі фактичного, добросовісного володіння без згоди власника (наприклад, знахідка) володілець зобов'язаний отримати дозвіл на володіння від власника. В протилежному випадку, у власника залишається право витребування та захисту своїх цивільних прав. Виключення становлять випадки, коли власник невідомий, відсутній, або строк набувальної давності збіг.

Принцип доброї волі є підставою для виникнення у володільця в одних випадках права власності в момент передачі речі (ст. 330 ЦКУ), в інших – права на давнісне володіння з можливістю в подальшому набути власність після спливу набувальної давності [4, с. 8]. Ч. Кім доводить, що коли строк позовної давності завершився до того, як власник подав позов, то право власності може бути передано від власника до володільця, який отримує право власності шляхом протиправного володіння. Тобто протиправне володіння стає способом набуття права власності на майно шляхом його використання протягом тривалого часу без своєчасних заперечень з боку первісного власника [5]. В цьому випадку свобода волі власника та володільця не враховується. Ми маємо входити лише з факту того, що власник не подав позов у межах позовної давності, а недобросовісний володілець фактично володів майном. Бажання зберегти право власності власником і наявність або відсутність умислу з боку недобросовісного володільця враховуватись не буде.

Принцип доброї волі актуальний і в контексті незаконного володіння майном. Наприклад, якщо особа придбала річ у не власника, не знаючи, що продавець не має відповідного титулу. П.Д. Гуйван пояснює необхідність правового унормування відносин

стосовно володіння річчю без належного права тим, що, хоча таке майно і продовжує належати власнику, останній практично позбавлений можливості реалізації закладених у цьому праві повноважень, у той час як фактичний володілець, не маючи швидких перспектив набути власність, все ж здійснює притаманні даному праву функції [6, с. 44]. В свою чергу, О.О. Михайленко вважає недоцільним те, що правовий захист за чинним законодавством надається лише володінню, яке виникає на правовій підставі, створюючи проблему незахищеного незаконного добросовісного володіння [7, с. 13].

Необхідність дотримання принципу доброї волі корелюється з принципом справедливості та добросовісності. Право володіння чужим майном може бути легітимним лише при дотриманні нормативних вимог та не виникає автоматично, що дозволяє відмежовувати його від фактичного володіння. Добросовісність виявляється в моральній і чесній поведінці, з іншого боку, діяти нечесно або аморально – це недобросовісність [8].

Література:

1. Stromholm S. Bona Fides in the Swedish Law of Property. *The American Journal of Comparative Law*. 1963. Vol. 12, no. 1. P. 41. URL: <https://doi.org/10.2307/838401> (date of access: 09.02.2023).

2. Good faith. *Law Dictionary*. URL: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=819> (date of access: 08.02.2023).

3. Цивільний кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 січ. 2023 р.

4. Гуйван П. Добра совість окупанта як один з основних чинників утримання чужого майна та набуття права власності за давністю володіння. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2021. Т. 32(71), № 4. С. 7–12.

5. Kim J.-Y. Good faith error and intentional trespassing in adverse possession. *International Review of Law and Economics*. 2004. Vol. 24, no. 1. P. 1–13. URL: <https://doi.org/10.1016/j.irle.2004.03.001> (date of access: 09.02.2023).

6. Гуйван П. Д. Темпоральні характеристики володіння чужим майном: посесорний захист. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Т. 24. URL: <https://doi.org/10.32837/npnuola.v24i0.653> (дата звернення: 09.02.2023).

7. Михайленко О. Речово-правові обмеження права приватної власності за стародавнім римським та сучасним цивільним правом України : автореф. дис. Харків, 2003. 21 с.

8. Mutz D. Der bösgläubige Markenmelder. *Das Österreichische Patentamt*. URL: <https://www.patentamt.at/alle-news/news-detail/artikel/marken-blog-der-boesglaeubige-marken/> (date of access: 09.02.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-16>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МЕДІАЦІЇ У ВИРІШЕННІ СПОРІВ У СФЕРІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Турлай О. І.

*аспірант Західноукраїнського національного університету
м. Тернопіль, Україна*

Право інтелектуальної власності – це важливий стратегічний ресурс економічного розвитку держави, духовного і матеріального збагачення суспільства, впровадження інноваційного підприємництва тощо. Порухення прав на об'єкти інтелектуальної власності є проблемою національного та міжнародного рівня, а ступінь захисту прав творців та їх правонаступників є показником ефективності політики будь-якої держави у боротьбі з неправомірним використанням результатів інтелектуальної діяльності.

Варто зазначити, що спори, які стосуються захисту права інтелектуальної власності є дедалі складнішими, а їх кількість зростає. Як правило, такі справи розглядаються в судовому порядку, проте час вимагає змін. Нещодавно було створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності, що буде спеціалізуватися на суперечках у галузі інтелектуальної власності та виступатиме як професійний суд. Як зазначає Д. Старовойтова: «Спеціалізовані суди з інтелектуальної власності успішно функціонують у Німеччині, Австрії, Швейцарії, Великобританії та інших країнах, що позитивно впливає на якість і строки розгляду справ» [1]. Проте у наш час, суди перенавантажені значною кількістю справ, тому слід констатувати той факт, що існує дещо формальний підхід у вирішенні спорів у галузі інтелектуальної власності.

Об'єктами інтелектуальної власності згідно статті 420 Цивільного кодексу України є: «літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти